

Пуцентейло П. Р.

д. е. н., професор,
професор кафедри обліку та економіко-правового
забезпечення агропромислового бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

СТРАТЕГІЧНІ УПРАВЛІНСЬКІ ОРІЄНТИРИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Нині відбувається зміна векторів регіонального економічного розвитку і регіональної політики, здійснюється пошук шляхів підвищення ефективності управління територіальним розвитком, нових форм, методів і механізмів участі регіональних органів влади в управлінні територією.

Особливістю сучасної парадигми управління економічним розвитком регіону є те, що, по-перше, управління стає стратегічним, а по-друге, економічний розвиток території та ефективне управління цим процесом стають завданнями не тільки управлінської підсистеми регіону, а й окремих суспільних груп населення. Розгляд регіону як складної економічної системи, що функціонує на принципах адаптації та самоорганізації, управління якої залежить не тільки від оптимальної внутрішньої структури, а й від того, наскільки чітко вона зможе адаптуватися до свого факторного зовнішнього оточення, що дасть змогу сформулювати і обґрунтувати нові алгоритми і інструменти стратегічного управління регіональним економічним розвитком. Тобто, стратегічне управління розвитком регіону – це процес зміни соціально-економічної системи, спрямований на підвищення добробуту населення, що забезпечує стійкість системи і сьогодні і в майбутньому, сприяє посиленню конкурентоспроможності регіону. Погоджуємося з Ф. Котлером, що у центрі такої системи управління повинна знаходитися людина, з її потребами та інтересами, правами і свободою, з умовами для гідного життя [1, с. 52].

Дослідження еволюції економічної теорії і сучасних концепцій економічного розвитку, а також практики показує, що регіон стає не лише суб'єктом цілепокладання, але і суб'єктом економічного розвитку. Тому з точки зору методології вивчати регіон лише як суб'єкт цілепокладання необхідно, але недостатньо. Доповнення теоретичного аналізу регіональних цілей системно-діалектичним аналізом регіону як суб'єкта розвитку і процесу формування стратегічних цілей дозволяє системно використовувати цільовий підхід до вивчення регіону («зверху вниз») і суб'єктно-функціональний підхід (від ціленосіїв «знизу вгору»). Регіон необхідно досліджувати як суб'єкт економічного розвитку в цільовому і функціональному аспектах за наступними основними напрямками: як державно-територіальне утворення, як систему, як організацію, як суб'єкт стратегічного управління [2, с. 302].

Завданнями організаційно-економічного механізму управління соціально-економічним розвитком регіону є: зростання конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості регіону; інноваційний розвиток виробничої та невиробничої бази регіону; розвиток пріоритетних галузей економіки регіону;

активізація ділової активності в регіоні; розвиток інституційної структури регіону тощо. Таким чином, дотримання концепції державної регіональної політики та побудова організаційно-економічного механізму управління соціально-економічним розвитком регіону сприятиме вирішенню пріоритетних завдань регіонального розвитку та створить передумови для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку в країні [3, с. 23].

Побудова системи стратегічного управління розвитком економіки регіону має базуватися на системі наукових принципів (табл. 1).

Таблиця 1 - Принципи стратегічного управління розвитком регіону

Принципи	Характер дії
Системності	дозволяє охоплювати всі сфери виробничої і господарської діяльності на регіональному рівні, всі тенденції, зміни та зворотні зв'язки, а також визначати цілі діяльності, їх субординацію, порівнювати альтернативні методи досягнення поставлених цілей.
Цілеспрямованості	Обґрунтування стратегічних цілей і пріоритетів соціально-економічного розвитку.
Безперервності	Забезпечує своєчасне коректування розроблених перспективних планів на основі змін, що відбуваються як усередині соціально-економічної системи регіону, так і поза нею, а також узгодженість довгострокових, середньострокових і річних планів.
Соціальності	Врахування інтересів населення, пріоритетне вирішення проблем підвищення якості життя. Побудова нового типу взаємин між владою, бізнесом і населенням, що забезпечує узгодження їх інтересів і цілей, об'єднання ресурсів, розгортання спільної діяльності і розподіл відповідальності.
Взаємозв'язку розроблених перспективних планів розвитку	розробляються по вертикалі (регіон, економіка в цілому) і по горизонталі (підприємство, постачальники і споживачі продукції).
Комплексності	Розгляд пріоритетних функцій регіону в контексті сукупності прогностичних показників і чинників розвитку.
Адекватності самій системі	Об'єкт планування, що викликає необхідність аналізу всіх традиційних методів планування і прогнозування та розроблення принципово нових процедур і модельного апарату.
Адаптивності	Формування стратегії регіонального розвитку з урахуванням змін зовнішнього середовища, які можуть зумовити коригування цілей, пріоритетів і механізмів їх реалізації.

В сучасних умовах, коли відбувається посилення конкуренції територій за залучення економічних ресурсів і факторів виробництва, важливо розробити таку стратегію розвитку регіону, яка дасть змогу здійснити адекватне імплементація в систему існуючих міжрегіональних і міжнародних відносин. У зв'язку з цим до регіональної стратегії висувається низка вимог, найважливішими з яких є: наукова обґрунтованість стратегічних цілей, завдань і пріоритетів розвитку регіону, врахування об'єктивних тенденцій і процесів,

що відбуваються в регіоні і в зовнішньому середовищі, узгодження різних, іноді взаємовиключних, інтересів суб'єктів.

Перераховані вище вимоги показують, що стратегія соціально-економічного розвитку регіону – це складний і надзвичайно важливий документ (або комплекс документів), що є основою для прийняття управлінських рішень на мезорівні.

Особливість стратегічного управління довгостроковим розвитком регіону полягає в тому, що формуванню узагальнюючої (базової) стратегії довгострокового розвитку регіонального господарства повинні відповідати і стратегії розвитку підприємств, галузевих складових регіонального господарства, орієнтовані на досягнення максимально можливих економічних, фінансових і соціальних результатів. Так, стратегія розвитку Тернопільської області на період до 2020 року розроблена на підставі законів України “Про місцеві державні адміністрації”, “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про стимулювання розвитку регіонів”, “Про засади державної регіональної політики” з урахуванням Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 р. № 385 та відповідно до Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. №1186.

Необхідність розроблення Стратегії розвитку Тернопільської області на період до 2020 року була викликана:

- завершенням строку реалізації Стратегії розвитку Тернопільської області на період до 2015 року, затвердженої рішенням Тернопільської обласної ради від 27.05.2008 № 280;

- зміною зовнішніх та внутрішніх умов, у яких відбувається розвиток області та країни в цілому;

- зміною підходів щодо управління регіональним розвитком, що передбачають посилення ролі регіонів у власному стратегічному плануванні та власному розвитку, базованому на ефективному використанні ресурсів, посиленні територіальної згуртованості та розвитку людського капіталу;

- доцільністю підготовки нового стратегічного документа, розробленого за європейськими стандартами та на період, що синхронізується з періодом дії Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року;

- необхідністю визначення напрямів розвитку територіальних громад області з урахуванням реформи децентралізації системи державного управління [4].

Стратегія соціально-економічного розвитку регіону, спрямована на підтримку регіональних галузей і виділення найбільш пріоритетних з них, була і залишається базисом у прийнятті рішень владою. Нині економічна ситуація в світі диктує необхідність здійснення продуманого комплексу заходів і дій, що дають змогу реалізовувати стратегію сталого розвитку суспільства, забезпечувати динамічний розвиток соціально-економічного потенціалу країни і її регіонів, що також підвищує відповідальність влади за рішення, що

приймаються в соціально-економічній сфері регіону.

Література:

1. Kotler P. What Consumerism Means for Marketers [Text]. Harvard Business Review. 1972. Vol. 50. pp. 48 – 57.
2. Бухаріна Л. М. Теоретичні підходи до формування цілей і стратегії соціально-економічного розвитку регіону. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності 2013. Випуск 1, Том 2. С. 298-302.
3. Управління регіональним розвитком: проблеми та перспективи : монографія / Н. Л. Гавкалова, Л. Й. Аведян, Г. М. Шумська та ін. ; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Гавкалової Н. Л. Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. 400 с.
4. Стратегія розвитку Тернопільської області на період до 2020 року / URL: <http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/20090/strateg2020z.pdf>.

Сава А.

к.е.н., старший науковий співробітник

докторант

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

АЛГОРИТМ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Одним важливих напрямів дослідження питань функціонування та розвитку сільських територій є виявлення та доведення сталого взаємозв'язку між темпами економічного зростання, рівнем розвитку соціуму та належним станом природокористування. Тому система оцінювання повинна передбачати проведення розрахунків за трьома блоками: економічним, соціальним та екологічним. Кожен із них характеризується набором економічних показників, що згруповані на індикаторах тієї чи іншої ознаки розвитку сільських територій.

Економічний блок ми пропонуємо аналізувати за чотирма індикаторами, до яких загалом входять 20 показників (табл. 1). Усі вони в комплексі формують оцінку розвитку сільських територій за наступними критеріями: ресурсного забезпечення, економічного розвитку, інвестиційної привабливості та підприємницької активності.

Ресурсне потенціал сільських територій оцінювали за допомогою показників щодо забезпечення жителів площею земель, об'ємом прісної води та навантаження територій природними угіддями.

Наступним індикатором для визначення рівня функціонування сільських територій є економічний розвиток, що характеризується основними виробничими параметрами найбільш вагомих секторів національної економіки. Сюди також включені показники визначення продуктивності праці, ефективності зовнішньоекономічної діяльності, а також інфляційних процесів.